
REDACTIONEEL

Culturen

In deze tijd van economische recessie gaat het gesprek met de cliënt vaker over financiële en materiële moeilijkheden die men ondervindt. De spanningen die dit veroorzaakt in het dagelijkse leven en de voeding die dit geeft aan onhebbelijk gedrag, conflicten, uitsluiting, en psychische klachten.

De Marokkaanse moeder die ziet dat de klasgenootjes zich van haar zoontje afkeren als ze hem op school aflevert om verder op weg te gaan om het energiebedrijf waar zij hoopt op uitstel van betaling. Aldaar moet ze haar financiële hebben en houwen op tafel leggen voor een sceptisch kijkende jongeling, die na haar uitgehoord te hebben besluit dat ze toch niets voor haar kunnen doen. Misschien moet mevrouw haar prioriteiten herzien? Zij weet dat ze haar man hierover moet inlichten als hij straks thuiskomt, moe en zorgelijk over de veiligheid van zijn dochter die zich vrijelijk onder haar mannelijke leeftijdsgenoten begeeft en wiens beste vriendin een baby van 1,5 jaar heeft. Hij zou haar het liefst in de vertrouwde omgeving van zijn dorp zien... Er zal weer ruzie komen. De zoveelste ruzie.

Dit kan ook een moeder zijn van Nederlandse afkomst, of Surinaams, of Duits, Turks of Roemeens.

De term *cultuurverschil* kan begrepen worden als een uitdrukking van een directe ervaring van verschillen die hulpverleners en cliënten met elkaar en in de dagelijkse realiteit ontmoeten. Het betreft een verschil van ordening en perspectief op concrete gebeurtenissen: gekozen kleding

(het hoofddoekje als religieuze stellingname, of enkel tegen de wind), de rolverdeling tussen man en vrouw, opvattingen over eer en schande, een ander begrip voor lichamelijke en psychische verschijnselen, andere familierelaties en andere gezagsverhoudingen. Eenmaal als zodanig gemanifesteerd worden deze fenomenen begrepen als typerend voor *die cultuur* waartoe iemand behoort.

Als SPV-en zijn wij georiënteerd op sociale systemen. In de behandelingen blijkt dat de beleving van de psychische klachten vaak in verband staan met de kwaliteit van de sociale contacten die de cliënt heeft met zijn omgeving. Cliënten vertellen over loyaliteitsproblemen, weten niet goed hoe voor zichzelf op te komen. Zij geven blijk van de moeite hun onzekerheden, emoties, gedachten en verwachtingen over te brengen naar de ander. Zij weten niet aan te sluiten bij de sociale verwachtingen die spelen in de situatie waarin zij zich bevinden. Het zijn allemaal communicatieve handelingen die (de kwaliteit van) het contact tussen de een en de ander bepalen. Aan de basis van de lijdensdruk liggen gevoelens van vervreemding, onbegrip en uitstoting. Om echter een behoorlijk behandaanbod te kunnen vaststellen, onderzoeken we waar nu precies de moeilijkheid van dit ene individu ligt. Dit individu heeft immers zijn eigen omgangswijze, zijn eigen verwachtingen, zijn eigen verleden en zijn eigen overtuigingen. Als persoon tracht hij zich een positie te verwerven binnen de voor hem geldende sociale verbanden.

Deze uitgave van *sociale psychiatrie* laat ons zien dat cultuurverschillen niet enkel een thema is dat speelt in de (werk)relatie tussen allochtonen en autochtonen. Maar tussen individuen onderling en tussen individuen en de gemeenschap waarin zij nu leven of eens leefden. **Joke van der Zwan** schrijft over cliënten met een reformatorische achtergrond. Deze religieuze gemeenschap valt op door haar eigen ideeëngoed en gedragsregels. Hierin blijkt hoe verschillend ook autochtone Nederlanders kunnen zijn. Het vestigt meer expliciet de aandacht op cultuur, begrepen als een gedeelde ideeënwereld, een gedeeld zingevingskader. Een wereld waartoe men al dan niet toegang heeft. In dit kader pleit van der Zwan dan ook voor een bezinning op de eigen religieuze identiteit van de hulpverlener. Niet om deze uit te dragen, maar wel om de invloed hiervan op onze denk- en handelswijze te onderkennen. Het biedt ons de mogelijkheid om verschil als een zinvol gegeven te beschouwen, als een fenomeen dat ons de mogelijkheid biedt tot het kennen van elkaar en van onszelf. **Andrea Stehouwer-Tuenter** schrijft over zingevingsvraagstukken bij vluchtelingen met posttraumatische stressklachten. Opnieuw gaat het over betekenis en betekenisoverdracht tussen mensen onderling. Tuenter geeft aan dat zij met haar artikel hoopt te bereiken dat de beschreven methode ook gebruikt zal worden voor andere doelgroepen. En dat is de treffende overeenkomst in de verschillen van de hoofdartikelen. De begrepen methoden zijn niet cultuurspecifiek. **Marieke van de Weem- de Jong** werkt met Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers. Zij beschrijft methoden waarmee de posttraumatische klachten

van deze kinderen beïnvloed kunnen worden. Hoe de kinderen meer greep krijgen op hun binnenwereld. Hoe het misschien iets makkelijker wordt om deze binnenwereld weer in verband te brengen met de buitenwereld. De praktische adviezen bieden de jongeren de mogelijkheid grip te krijgen op het huidige leven omdat het verleden zo opspeelt in het holst van de nacht. En tenslotte **Marije Schrijer** die een cultuurspecifiek behandelplan beschrijft. In al deze artikelen –waarvan het in drie gevallen een afstudeeropdracht betrof voor de opleiding tot SPV- wordt ons een blik gegund op de kenmerken van de specifieke cultuur die beschreven wordt. Toch blijkt ook in deze artikelen dat kennis hebben van de cultuurkenmerken met name van belang is voor de vorming van hypothesen. Hypothesen die buiten onze eigen directe denkwereld vallen en die we nodig hebben om te onderzoeken met welke verschillen de cliënt geconfronteerd wordt. Verschillen die de hulpverlener moet zien te overbruggen wil hij zichzelf toegang verschaffen tot de leefwereld van de ander.

En dat voor zover we spreken over de mogelijkheden die cultuurverschillen ons bieden. In *Mediaan* en *In den Lande* worden we tot de orde van een Nederlands cultuurfenomeen geroepen: reorganisatie als een gevestigde traditie van de breuk. Zoals al langer bekend wordt de structuur van de opleidingen ingrijpend veranderd. De opleiding tot SPV zal hiervan bijzondere gevolgen ondervinden. **Leonoor Hermanides-Willenborg** en **Jeanne Derks** houden in *Het voorbestaan van de MGZ/GGZ opleiding onder vuur!* opnieuw een pleidooi voor een goede positionering

van de sociale psychiatrie en de verdere ontwikkeling van deze gespecialiseerde verpleegkunde opleiding binnen de Bachelor-Masters structuur. In *Vier werkelijkheden, één concept. Naar een nieuw opleidingstraject voor de Sociaal Psychiatrisch Verpleegkundige (SPV)* beschrijven **Wim Slingerland** en **Ben Venneman** de eisen van de verschillende partijen die spelen in deze arena en hoe de SPV (-opleiding) met haar specifieke kennisdomein behouden kan blijven.

In den Lande waarin we doorgaans publiceren over congressen, workshops of studiedagen, kozen we ditmaal voor een artikel van **Karin Klein** waarin zij ons informeert over de werkwijze van het PGB-regeling nieuwe stijl en de rol die de SPV hierin kan spelen. En ook dat is weer specifiek voor onze cultuur: het recht op zelfbeschikking. Niet bepaald een *natuurlijk* recht van de mens, maar slechts een illusionaire vervalsing.

Anouska Cremers